

Nova vloga slovenske manjšine

Komisija za mejna vprašanja pri vladi Socialistične Republike Slovenije, ki je pred nedavnim zasedala v Ljubljani, je obravnavala probleme, ki se nanašajo na slovenske narodnostne skupnosti, ki živijo v Italiji, Avstriji in Madžarski. Pri tem je komisija poudarila, da je reševanje teh vprašanj tesno povezano z razširitvijo in poglabljanjem prijateljskih odnosov s temi državami. Hkrati je bilo na seji komisije ugotovljeno, da je dosedanja politika dobrososedskih odnosov ustvarila tudi za zamejske Slovence potrebne pogoje, da se uspešno uveljavljajo v javnem in družbenem življenju svojih dežel ter tesneje povezujejo s svojim matičnim narodom.

Večja pripravljenost praktičnega izvajanja sporazumov, ki zagotavljajo manjšinam njihove narodnostne pravice — je dalje rečeno v poročilu — je posledica aktivnega prizadevanja manjšin ter političnega, kulturnega in gospodarskega sodelovanja med Jugoslavijo in sosednimi državami.

V to sodelovanje se vključujejo tudi slovenske narodne manjšine, ki tako dobivajo novo vlogo in pomen v mednarodnih odnosih, ko postajajo aktivni dejavniki povezovanja med dvema narodoma in kulturama.

To novo vlogo slovenskih manjšin bo po mišljenju komisije potrebno še okrepiti. Aktivno posredovanje kulturnih dobrin, ki ga uspešno opravljajo zamejski Slovenci med dvema narodoma, bi bilo potrebno razširiti tudi na druga področja, zlasti na gospodarsko.

Pobudo za tako razširitev sodelovanja so dali tudi nedavni obiski predstavnikov vodilnih slovenskih organizacij iz Italije in Avstrije pri predsedniku vlade SR Slovenije. V razgovorih s predstavniki sosednjih držav pa se bo potrebno še naprej zavzemati za hitrejše reševanje vseh tistih pravic slovenske manjšine, ki imajo svojo pravno osnovo v mednarodnih pogodbah in do sedaj še niso bile uveljavljene. Hkrati je bilo izraženo upanje, da bodo poizkusi zapostavljanja interesov slovenskih manjšin, ki se od časa do časa še pojavljajo pri posameznikih, polagoma izginili v interesu mirnega sožitja med dvema narodoma.

Po dolinah in hribih Beneške Slovenije

Tudi Čenebolo tarejo težke vojaške služnosti

V sosesčini z Breginjem in Robediščem onstran meje Cesto od Fojde do Čenebole bodo po več kot petih letih obljub vendarle asfaltirali

Ko smo potovali iz Vidma v Čenebolo sem razmišljal o tem, kako obiski pri naših ljudeh v hribovskih vaseh Beneške Slovenije človeku plemenitijo srce in dušo. Tam gori so ljudje s kremenitim značajem, z dobroto v očeh in srcih in obiski pri njih bi morali veljati kot nekakšna božja pot za slehernega Slovence, ki živi v udobju in lepših razmerah kjerkoli v dolini. Kot grozdi so te naše vasi stisnjene ob vznožju gora in rad bi jih takoj vse obiskal. Toda kako naj to storim, ko pa je vseh gorskih vasi okrog 180 in še precej so oddaljene od Vidma ali Čedadada ter med seboj.

Čenebola ždi v zimskem miru in snežni pejzaži ji dajejo posebno mikavnost. Nič velikega se ne dogaja med zdovi njenih hiš ali med ljudmi. Pa je vendar toliko čudovitih podrobnosti. Vas leži 650 metrov nad morjem in ko je nebo sinje, je od tu moč videti daleč do Vidma in drugam v Furlanijo, pa do morja v Gradežu. Hiše so stisnjene druga ob drugi in videti je, da so po večini obnovljene. Mikavna vas skratka, kot nalašč za nedeljske obiske, da si človek spočije živce in naužije čistega gorskega zraka.

«Bog daj», odzdravljajo žene v lepi slovenščini, ki spominja na pojočo govorico naših rojakov onkraj meje. Tradicionalnih stikov med Čenebolami ter Breginjem in Robediščem na Kobariškem, tudi di nova razmejitev ni prekinila.

Obiski se množe, saj je meja na široko odprta in ozračje je prisrčno, nekateri kmetje iz Robedišča pa imajo tudi zemljo tostran v Čeneboli. Ta lepa slovenščina, ki jo govore tukaj, je morda mogoča prav zaradi teh živih in vsakodnevnih stikov med ljudmi z obeh strani meje.

«Pa kaj je novega?», povprašam mladega gospodarja, ki ima na kolenih dojenčka. To je eden redkih novih prebivalcev Čenebole, vasi ki ima sicer mnogo svojih sinov in hčera po vsem svetu. Številno prebivalcev se je v tej vasi zaradi intenzivne emigracije v zadnjih letih zmanjšalo od kakih 700 na 250. «Tarejo

nas vojaške služnosti in niti drevja nismo več gospodarji», pojasnjuje in doda, kako so zadovoljni z župnikom. Kljub temu, da je Furlan že delno obvlada slovenščino in vaščanom pomaga v vsakem oziru. Prav župnik ima veliko zaslug za to, če bodo po več kot petih letih obljub končno vendarle začeli asfaltirati 8 km dolgo cesto od Fojde, kjer je občina, do Čenebole.

Veter je raznašal sneg po vasi in mraz je pritiskal. «Kakšna bo vožnja z avtomobilom po spolzki cesti nazaj v dolino», nas je skrbelo. Pomladi, ko češnje cveto in bo nebo jasno, pa spet na svidenje v Čeneboli!

Čenebola je še danes, kljub velikemu izseljevanju v tujino in po Italiji, ena največjih slovenskih vasi v občini Fojda. Leži na zahodnem pobočju Ivanca, pod njo pa se odpira dolina hudournika Brega (Grivò). Ima lastno cerkev in je oddaljena od italijansko-jugoslovanske meje malo več kakor pol ure hoda

«Kaplan Martin Čedermac, tudi v odrski priredbi»

Znani roman Franceta Bevka, ki obravnava razmere v Beneški Sloveniji pod fašizmom, bo prvo predstavilo Goriško gledališče in Nove Gorice

«Kaplan Martin Čedermac» sodi med najbolj znana dela staroste slovenskih književnikov Franceta Bevka. Gre za realistično, humano in sugestivno zgodbo o trpljenju slovenskih ljudi na Primorskem, zlasti v Beneški Sloveniji, v obdobju fašizma. Nekateri sodijo, da je to sploh najboljši Bevkov roman, sodi pa gotovo k najboljšim delom, kar jih je premogla slovenska književnost med obema vojnama. Leta 1933 je tu pri nas vladal fašizem z vso svojo okrutnostjo in hinavsko vljudnostjo. Poskušal je uničiti slovensko besedo. Duhovščina je bila tedaj nosilec boja za jezikovne pravice, a glavni junak Bevkovega romana, kaplan Martin Čedermac, je mnogo

več, kot borec za osnovne jezikovne pravice. Njegov boj se odvija v težkih dilemah med nasiljem in vero, izdajstvom in zvestobo, pravico in krivico.

Pisatelj Bevk je ta roman napisal v Gorici v zelo težkih razmerah. Bilo je jasno, da v Gorici ni mogel iziti, zato je izšel v Ljubljani. Vendar tudi tam ni mogel med javnost pod pravi imenom avtorja, ker se je bilo bati zaplenitve. Tako je izšel roman pod psevdonimom Pavle Sedmak. Takoj je imel velik uspeh in knjigo so na skrivaj prinašali tudi k nam v Beneško Slovenijo.

Sedaj bodo «Kapla Martina Čedermaca» posredovali tudi na gledaliških deskah.

Odrsko uprizoritev pripravlja profesor za filmsko in televizijsko dramaturgijo na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani, Boris Grabnar. Krstno uprizoritev bo že kmalu izvedlo Goriško gledališče v Novi Gorici, pod vodstvom izkušenega režiserja in umetnika Jožeta Babiča. Medtem ko v romanu nastopa približno 60 oseb, jih bo v odrski realizaciji samo 15. Boris Grabnar je izjavil, da bo to novo odrsko delo velik kulturni in politični dogodek, predvsem pa naj bi prispevalo h krepitvi odnosov in sodelovanja med slovenskim in italijanskim ljudstvom, ki sta se skupaj borila proti fašizmu.

SPORAZUM NI POVSEM ZADOVOLJIV

Pokojnine: Dosežen prvi uspeh a borba se mora nadaljevati

Točke sporazuma med vlado in sindikati. Od 1. januarja letos se stare pokojnine zvišajo za 10 odstotkov, leta 1976 pa bo odstotek pokojnine znašal 80 na celotno plačo

Sporazum med sindikati in vlado za povišanje pokojnin predstavlja, kakor je vsem znano, prvi uspeh neprestane borbe delavcev za doseg pravičnejšega pokojninskega sisetma.

Lansko leto je vlada mislila, da bo mogla rešiti to pereče vprašanje z malenkostnimi poviški minimalnih kvot z odpravo nešteti pridobitev, toda volitive 19. maja lanskega leta in potem še številne stavke so pokazale, da upokojenci in delavci niso hoteli tega sprejeti.

Sedaj bo moral parlament razpravljati in sprejeti nov zakon o pokojninah. Ta novi zakon bo moral seveda izboljšati temelje sporazuma med sindikati in vlado; problem namreč ni bil še do konca rešen.

Minimalne pokojnine, ki niso bile sedaj povišane za vse na 25.000 lir z obvezo, da jih povišajo na 30.000, niso zadovoljive. Neodvisni delavci (kmetje, obrtniki, trgovci), katerim so odmerili le 18 tisoč lir pokojnine, tudi niso zadovoljni. Ostajajo poleg tega še druga odprta vprašanja. Gre za prispevke za vojaško službo, porode in za odsotnost delavcev ne po lastni krivdi.

Razpravo posebej bi bilo potrebno odpreti tudi glede načina poviškov pokojnin z določenim odstotkom, kajti tisti upokojenci, ki imajo visoke pokojnine, bodo deležni tudi visokih poviškov, medtem ko bodo delavci, ki imajo nizke pokojnine in bi bili potrebni večjih poviškov, da bi se lažje preživljali, dobili le od 1550 do 2000 lir na mesec poviška. Ta sistem ne more zadovoljiti delavcev, to je jasno. Tisti, ki imajo na primer 200.000 lir mesečno pokojnine, bodo dobili toliko poviška, kolikor znaša minimalna pokojnina delavca.

Poseben poudarek zasluži pa uvedba socialne starostne pokojnine, ki predvideva za vse 80 odstotkov pokojnine na celotno plačo.

Končno naj še omenimo, da so ljudje nezadovoljni, ko so zvedeli, da je vlada sklenila, da bo podražila bencin in s tem delno krila kar bo dala več za pokojnine. Na ta način se bodo neizogibno podražili življenjski stroški, kar bo zopet najbolj občutil upokojenec z minimalno pokojnino in delavec. Denar za povišanje pokojnin se more in se bo moral najti na drug način, na primer z odpravo številnih nepotrebnih in škodljivih stroškov in z obdavčenjem tistih, ki imajo več pod palcem in ne pri delavcih.

TOČKE SPORAZUMA

Minimalne pokojnine

S 1. januarjem 1969 se minimalne pokojnine zvišajo od 18.000 na 23.000 lir za upokojence od 60 do 65 let in od 13.200 na 18.000 za neodvisne delavce (trgovce, obrtnike, kmete).

Premična lestvica

Za vse pokojnine se uveljavi sistem draginjske doklade na osnovi sindikalnega indeksa življenjskih stroškov in to za vsako leto, če se je indeks zvišal za dve točki, drugače pa vsaki dve leti.

Dohodki

Od 1. januarja 1969 se zvišajo nove pokojnine za 40 let dela na 74 odstotkov zadnje plače, namesto sedanjih 65 odstotkov. S 1. januarjem 1976 pa bodo vse nove pokojnine dosegle 80 odstotkov zadnje plače vedno za 40 let službe.

Obnova pokojnin

Obnovi se starostna pokojnina za osebe, ki niso v službenem razmerju; obnovi se tudi pravica do pokojnine in do plače, vendar v določenih mejah do končne višine pokojnine 100.000 lir.

Socialna pokojnina

Od 1. januarja 1969 je uvedena socialna pokojnina (pensione sociale), ki znaša 12.000 lir mesečno za 13 mesecev na leto za vse nezavarovance, ki so dosegli 65 let starosti.

Socialni fond

Država bo postopoma prevzela do leta 1976 celotno breme fonda za socialne pokojnine, ki je danes v breme odvisnih delavcev zaposlenih v industriji v višini 7,28% njihovih socialnih dajatev.

Invalidnost

Invalidske pokojnine se zvišajo za 10 odstotkov, ki se ne bodo povišale sklicujoč se na nova določila.

Reforma INPS

Svet INPS (Zavod za socialno skrbstvo) bo sestavljalo 17 zastopnikov odvisnih delavcev, predsednik, ki ga bo imenoval predsednik republike na predlog ministra za delo, en predstavnik podjetja, dva predstavnika osebja INPSa, štirje predstavniki za kmete, obrtnike in trgovce, devet predstavnikov delodajalcev, pet predstavnikov nadzorniških ministrstev in predsedniki INAIL.

IZ NADISKE DOLINE

Tragična smrt dveh mladih fantov

Zadužil ju je ogljik, ki je uhajal iz motorja, potem je pa pokril ovtomobil še snežni metež

Ermenegildo Florjančič

Anselmo Piccinini

Ljudje še niso pozabili strašne prometne nesreče, pri kateri so izgubili življenje lani prav v tem času trije mladi iz šenlenarškega komununa, ko se je zopet dogodila huda nesreča, katere žrtev sta postala 29-letni Anselmo Piccinini iz Raven in 32-letni Ermenegildo Florjančič iz Oblice v občini Srednje. Mlada fanta sta se zadušila v avtomobilu in so ju našli šele zjutraj pod zametom snega.

Ugotovili so, da sta se Piccinini in Florjančič zadržala dne 14. t.m. do pozne ure s prijatelji v gostilni v Oblici, nato sta šla pa še v neko hišo plesat, kjer sta ostala skoraj do štirih zjutraj. Ko sta prišla do avtomobila, da bi se vrnila domov, ga niso mogli pognati naprej, ker ga je zametel sneg in zato sta sklenila, da počakata jutra kar v avtomobilu. Druga dva prijatelja, Garbaz in Borgu, pa sta nadaljevala pot proti Dugam peš. Da bi ju ne zeblo, sta držala motor žužgan, kar je bilo pa smrtonosno.

Vso noč je močno snežilo in je zametlo avto skoraj do vrha. Šele okoli osme ure zjutraj je šel mimo poštar Jerončič, ki je zagledal prižgane luči, ki so kukale iz snega. Takoj je zaslutil nesrečo in poklical na pomoč ljudi, a ni nič pomagalo, oba sta bila že mrtva.

Tragična smrt Piccininija in Florjančiča se je takoj raznesla po vseh okoliških vaseh, saj sta bila oba poz-

nana kot dobra in poštena fanta. Picinini je nekaj let delal v Švici in zapušča poleg staršev še sedem bratov, Florjančič pa je bil na delu v mesnici v Dugah in je živel skupaj s sestro in bratom.

Smrt zaradi padca

Zadnjič smo pisali, da so morali peljati v bolnico 73 letno Marijo Drekono iz Gorenjega Trbilja, ker je padla na ledeni poti in si zlomila nogo, danes pa moramo povedati žalostno novico, da je uboga žena umrla, ker so nastopile komplikacije. Rajnka je bila zelo priljubljena v vasi in zato jo bodo vsi težko pogrešali.

Podbonesec

Izredno živahen promet na obmejnih prehodih

Meseca januarja, čeravno je to zimski mesec, je bilo izredno živahno na vseh obmejnih prehodih Beneške Slovenije. Bili so doma naši sezonski delavci in skoraj vsi so izkoristili svoje počitnice tudi za obisk sosednjih krajev onkraj meje, ki je danes le še simbolična. Tako so meseca januarja na šestih blokih, ki so bili v tem času odprti, zabeležili kar 192.608 prehodov z rednim potnim listom in 188.247 s propustnico in sicer: v Štupci 185.479, v Učejci 588 (tu je izredno dosti snega), na Mostu čez Nadižo (nekdanji Ponte Vittorio) v tipanski občini 615, na Mostu Miščeku v Idrijski dolini 432, v Polavi pri Čeplesičih v sovođenjski občini 989, v Solarjih pri Dreki pa 144. Vsega skupaj je bilo tako

Rezija

Velik padeč prebivalstva

Ko ob koncu vsakega leta pregledujemo demografska gibanja posameznih občin, z žalostjo ugotavljamo, da je tudi dolina Rezije ena tistih, kjer število prebivalstva, posebno zadnja leta, izredno hitro pada, saj se je znižalo v zadnjih dvajsetih letih kar za eno tretjino. Iz ljudskega štetja, ki se je vršilo dne 4. novembra 1951 leta, je razvidno, da je občina Rezija štela še 3.350 prebivalcev, danes pa jih šteje samo 2.128, pa še od teh jih je velik del na sezonskem ali stalnem delu v inozemstvu ali pa po Italiji, tako da so vasi skoraj prazne.

Pa poglejmo kakšno je bilo demografsko gibanje v preteklem letu: rodilo se je 21 otrok, umrlo je 32 oseb, na novo vpisanih med rezidentno prebivalstvo 55, izbrisanih pa 117. Iz teh podatkov vidimo, da se je število prebivalstva občine znižalo v enem letu kar za 73

380.855, kar je prav gotovo rekordna številka.

Nesreča pri delu

Ana Spagnut, stara 17 let, doma iz Bijač, ki je zaposlena v neki tovarni stolov v Manzanu, se je pri delu precej nevarno ponesrečila pri stroju in se bo zato morala zdraviti mesec dni.

V bolnico so morali peljati tudi 61-letnega Marja Succaglia iz Podbonesca, ker je padel po snegu in si zlomil levo roko v ramenih. Ozdravil bo v treh tednih.

Sv. Lenart

Premalo vode

Ljudje v Sv. Lenartu so zelo zaskrbljeni, ker imajo kar dva vodovoda, ki ne dajeta dovolj vode. Zaradi tega težkega problema se je zbralo pretekli teden 50 družinskih poglavarjev in so šli k županu s prošnjo, naj takoj intervenira, da se vodovodi popravijo ali zgradijo novi. Župan se je napotil k deželnemu prisledniku za kmetijstvo dr. Comelliju, kateremu je obrazložil kritično stanje, ki je nastalo zaradi pomanjkanja vode. Deželni prislednik je županu obljubil, da bo posredoval, da se čimprej reši to nujno vprašanje.

Popravili bodo ceste

Letošnjo pomlad namerava komun popraviti vse ceste, ki so bile poškodovane zaradi slabega vremena. Za to so prosili deželne oblasti za prispevek in prav v teh dneh so prejeli odgovor, da je dežela v te namene nakazala šenlenarškemu komunu 800 tisoč lir. S tem se bo malo ali nič zboljšalo slabo stanje naših zapuščenih cest.

Sv. Peter

Državni prispevek za kanalizacijo

Pred nedavnim je špeterski komun dal v apalt (zakup) dela za razširitev kanalizacije ne samo v Špetru, ampak tudi v drugih vaseh in sicer: v Klenjah, Azli, Nokuli, Petjahu in v Dolenjem Brnasu. To delo bo stalo 11 milijonov in 200 tisoč lir in jih bo v celoti krila dežela.

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so sklenili med drugim tudi pristop občine h konzorciju, ki ga bodo ustanovili za vzdrževanje in gradnjo turističnih cest v videmski pokrajini. V gradbeno komisijo so bili imenovani: Galdino Madotto iz Osojan, Anton Barbarino iz Križcev pri Ravenci, geom. Danilo Clemente, dr. Antonio D'Onofrio, za predsednika komisije pa je bil imenovan župan Pericle Beltrame.

Nadalje so na istem zasedanju odobrili dela, ki so bila izvršena na osnovni šoli in v otroškem vrtcu v Stol-

Iz Terske doline

Folklorna skupina "Chino Ermacora," obiskala emigrante v Luksemburgu

Znana folklorna skupina "Chino Ermacora" iz Cente je osvojila srca naših emigrantov, ki živijo v Luksemburgu

Na povratku s folklornega festivala narodov, ki se je letos vršil v Bremnu (Nemčija) od 29. januarja do 2.

februarja, se je folklorna skupina "Chino Ermacora" iz Cente, ki je na festivalu zastopala Italijo, ustavila tu-

di v Luksemburgu, kjer je izredno dosti naših emigrantov in jih razveselila s svojimi plesi in domačo pesmijo. Tu so skupino pozdravili častni predsednik "Fogolarja" dr. Rodolfo Zilli, predsednik Bruno Moruzzi in podpredsednik Plazzotta.

Po kosilu, ki se je vršilo v palači, kjer ima svoj sedež Evropski svet, je skupina odšla v študij luksemburške televizije, da so posneli za oddajo, ki je bila še tisti večer in so jo lahko gledali tisti emigranti, ki niso mogli priti v Casinò Arbed. Ploskanja ni hotelo biti konca in vsakdo si je želel še več takšnih prisrčnih večerov.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Cesta na Staro goro še vedno čaka na popravilo

Dobra cesta je prvi pogoj za razvoj turizma in prav ta je skoraj nevozna in vodi k znamenitemu svetišču in romarski božji poti

Človek res težko verjame, da je prav cesta, ki vodi iz Idrijske doline preko Podrskijega in Oborče na Staro goro še vedno tako zapuščenana, da se skoraj ne more voziti po njej. Romarji hodijo zato na Staro goro raje iz druge strani, to je iz Čedadu, ker se boje pokvariti vozila in tako spuščajo ven Idrijsko dolino, ki bi bila lahko mnogo bolj obiskana kot je danes.

Omenjena cesta je bila svoj čas vključena v seznam turističnih cest, za katere je sklenila dežela, da jih bo uredila na svoje stroške. De-

žela res daje prispevke in popravili so že marsikatero cesto, a našo so vedno ven izpustili, kot da ne bi bila potrebna popravila.

Prav zaradi tega je šel pretekli teden naš župan Bruno Bernardo v Trst k deželnemu podpredsedniku Enzu Moru, ki je tudi odbornik za turizem. Po daljši diskusiji je Moro obljubil, da bo posredoval, da se bo kmalu rešil tudi ta pereči problem - turistična cesta na Staro goro, kjer je znamenita romarska božja pot, poznana daleč naokoli po Furlaniji in Sloveniji.

Velik zemeljski plaz zasul cesto

Pretekli teden se je utrgal velik zemeljski plaz, ki je popolnoma zasul del ceste, ki vodi od mosta Mišček proti Markolinom in zato je bila ta hribovska vasica dalj časa nedostopna. Sedaj, ko so cesto očistili, jo bo treba tudi dobro popraviti in zgraditi nove oporne zidove, ki bodo preprečevali drsenje kamenja na cesto in seveda tudi trganje zemeljskih plazov.

Javna dela v praprotiški občini

Občinski svet, ki se je koncem preteklega meseca sestal pod predsedstvom Bruna Bernarda, je med drugim sprejel tudi več načrtov za izvedbo javnih del. Med temi so tudi napeljava kanalizacije, ki bo stala 10 milijonov lir in sicer v Prapotnem, Ibani, Bodigoju, Kosonih in v Oborči ter ojačenje javne razsvetljave v Prapotnem, Ibani in Čali (12 milijonov lir). Občinski svet je nato še poveril županu nalogo, da prosi deželne oblasti za podporo za ureditev praprotiške ceste. Ob koncu zaseda-

nja pa so svetovalci odobrili kolavdacijo za gradnjo vodovoda pri «Treh kraljih», ki bo stal 5 milijonov lir.

Iz Krnahtske doline

Smrtna kosa v Tipani

Dne 15. februarja je umrl najstarejši mož Tipane: Cormons Bepo Pavlo. Star je bil 87 let. Bil je trdna korenina naših gora, saj je delal do zadnjega dne. Ponóči je za vedno zaprl svoje trudne oči. Bil je priden zidar in zato so ga vsi radi klicali na delo, ki ga je opravljal vedno dobro in hitro. Bil je pa tudi veselega značaja in je vedel marsikaj povedati iz svojih mladih let in ljudje so ga radi poslušali. Ostal jim bo v lepem spominu.

Dne 19. februarja je umrl 60-letni Eugenio Balloch tudi iz Tipane. Zdravil se je nekaj časa v videmski bolnici, ker je bolehal na srcu, a prišla je vmes še pljučnica in ni bilo nobene pomoči več zanj. Peljali so ga umreti v domačo vas, a je že med potjo izdihnil. Bil je delaven mož in priljubljen med vaščani, kar je pokazal tudi njegov pogreb, katerega se je udeležilo zelo dosti ljudi, čeravno je bilo zelo slabo vreme.

Tavorjana

Otrok v plamenih

Petletni Klavdij Zuccolo je izkoristil trenutno odsotnost staršev in pritaknil gorčo vžgalico h kanglici polni bencina, ki se je seveda takoj vnel in plameni so zajeli otroka. Na srečo so otroku takoj priskočili na pomoč odrasli, ker drugače bi bile opekline še hujše. Upajo, da bo ozdravil v treh tednih.

ROJSTNE HIŠE SLOVENSkih PISATELJEV

Obiskali smo Jurčičevo Muljavo

«Obrhek, ves do kraja s Krjavljevo kočo vred, je imel dvaindvajset številik nad hišnimi vrati. Da so bile hiše po večini lesene ali samo ometane, da so bili posamezni tramovi, čeravno iz bukovine, vendar že črvojedni in črno zakajeni, da so bile nekatere strehe, kakor se je iz zarez na slemenu bralo, že petnajstkrat s slamo prekriti in je skoraj sploh že v šestnajsto tu in tam kaka luknja krova prosila: to nam potrjuje že izrečeno verjetnost, da je bil Obrhek star. Obrščanje pa so bili tudi najboljše duše, kar si jih misliti moreš».

Ni težko ugotoviti, da je Jurčič v zgoraj navedenem odlomku iz svojega romana «Deseti brat» skril svojo rodno vas Muljavo, za katero je dalje zapisal, «da dalje časa stoji, kakor bi kopa dedov, zapovrstjo živečih, pomnila».

In res so pretekle, pa tudi sedanje raziskave dokazale, da leži Jurčičeva rojstna vas Muljava na Dolenjskem v prastarem naselitem prostoru tega področja. Tod so bile nekoč že ilirske naselbine, tod je vodila v rimski dobi pomembna pot med Emono (Ljubljana) in Pretorio Latobiorum (Trebne), vendar pa zgodovinska raziskovanja kažejo, da izvirna prva sled neposredne naseljenosti Muljave šele dobo po prihodu Slovencev v novo domovino, o čemer najboljše pričajo staroslovenski grobovi iz časa med 800 in 1000 po našem štetju ob muljavski cerkvi.

Jurčič svoje Muljave torej ni samo ljubil, temveč je tudi dobro poznal njeno zgodovino, po vsej verjetnosti iz ljudske pripovedi, kateri je tako rad prisluškoval, da jo je kasneje umetniško uporabil in upodobil v svojih delih.

Danes pa živi Muljava izključno v senci Jurčičevega imena, od njegove rojstne hiše, ki je spremenjena v muzej in lepo vzdrževana pa tja do gostilne pri Obrščaku, ki ima še sedaj ohranjeno Jurčičevo sobo, poslikano s freskami iz njegovih povesti in romanov.

Rojstna hiša Josipa Jurčiča na Muljavi na Dolenjskem

Kadarkoli smo obiskali Muljavo, vedno smo poiskali Jurčičevega pranečaka Cirila Jurčiča, ki ni samo velik spoštovalec svojega velikega prastrica, temveč tudi živa duša preurejanja Muljave v Jurčičev kraj. In tako smo ga pred kratkim spet obiskali na Muljavi. Iz njegovih ust smo zvedeli marsikaj novega, predvsem tistega, kar se je že uresničilo. Tako nam je povedal, da nastaja počasi ob Jurčičevi rojstni hiši nekakšen Muzej dolenske srednje kmetije na prostem. Pri tem delu sodeluje Etnografski muzej iz Ljubljane. Tako so poleg Jurčičeve rojstne hiše že postavili na novo čebelnjak s panjskimi končnicami, uredili vodnjak, postavili in opremili kaščo in kozolec iz Jurčičeve dobe, zgradili Krjavljevo kolibo in pravkar končali sušilno jamo. Tako je zadeva okrog Jurčičeve rojstne hiše v

glavnem urejena, v načrtu pa imajo še dokončno ureditev rojstne hiše same. To pa je seveda povezano z večjim stroški, kar pa mislijo, da bodo lahko prebrodili in uredili. Letos pa bi radi uresničili na Muljavi še eno zamisel: postavili bi radi spomenik Jurčiču na Muljavi, ki ga doslej še nima v svojem rodnem kraju. Menijo, da bi bilo najbolje, če bi stal spomenik Jurčiču kar pred njegovo hišo. Pred njo je namreč stara kamnita miza, pa naj bi za njo sedel Jurčič v naravni velikosti, za njim bi stal kip Desetega brata, nasproti pa naj bi bil kip Krjavlja. Zamisel vsekakor ni slaba in bi se lepo vključevala v okolje Jurčičevega doma in celotnega etnografskega muzeja na prostem.

Upamo torej lahko, da bo Muljava še letos dobila spomenik svojemu velikemu sinu, vse, kar pa smo zgoraj napisali, pa samo priča, da se Muljava zares razvija v resničen Jurčičev kraj, ki ga bo zagotovo biskovalo čedalje več Slovencev, katerim sta pri srcu tako prvi slovenski pisatelj Josip Jurčič kot njegovo delo.

Pomembno tudi za Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino

Radio-televizija Ljubljana bo v Kobaridu namestila poseben oddajnik, ki bo tudi na našem območju zagotavljal nemoten sprejem slovenskega radijskega programa

Občinska skupščina v Tolminu je na svoji nedavni seji sprejela pomemben ukrep v okviru naporov za izboljšanje radijskega programa na njenem območju. Radio-televizija Ljubljana je namreč odstopila v brezplačno uporabo del poslopja nekdanjega dijaškega doma v Kobaridu, v katerem bodo namestili srednjevalovni oddajnik, ki bo prebivalcem Kobarida in okolice posredoval slovenski radijski program. V Kobaridu bo stalno skupina radijskih in televizijskih tehnikov, ki bodo sproti odpravljali morebitne zastoje oziroma okvare v oddajnih napravah, s čimer bo dejansko zagotovljen stalen nemoten in kvaliteten program.

Novica iz Tolmina je tudi za

nas razveseljiva in pomembna. Oddajnik v Kobaridu bo namreč omogočil izboljšanje sprejema slovenskega radijskega programa na srednjem valu, tudi v dolinah in hribih Beneške Slovenije in Kanalske doline.

Počastitev spomina 23 padlih partizanov v Vidmu

Pokrajinski odbor ANPI in APO sta tudi letos ob zunanem delu zida videmskega pokopališča počastila spomin 23 mladih furlanskih partizanov, ki so jih Nemci ustrelili 11. februarja leta 1945.

Nacisti in fašisti so mlade partizane postrelili iz maščevanja proti pogumni in uspeli akciji skupine furlanskih in ruskih partizanov, ki so 7. februarja leta 1945

vdrli v videmske zapore v ulici Spalato in rešili 73 političnih jetnikov in duhovnikov. Od 23 ustreljenih jih je bilo 14 iz vasi Cavasso Nuovo.

Komemoracije so se udeležili poleg svojcev padlih tudi številne oblasti in visoke osebnosti, govorila pa sta duhovnik Erino Agostinis, bivši partizan in deportiranec ter prof. Raimondi.

dušenja. Priglasili so se tudi mladoletniki. Zbirali smo orožje in municijo. Za vojsko sta bila odgovorna Zorko in Jožko.

Ta je rušila vse prehode, mostove in objekte, ki bi lahko služili sovražniku.

Bile so tudi razne težave, posebno s hrano. S tov. Jožkom sva šla v Platišče v Benečijo. Tam sva stopila v stik z garibaldinci. Z njihovo pomočjo sva nabavila proti plačilu večjo količino hrane, s katero smo oskrbovali našo vojsko in delno tudi prebivalstvo.

Za prehod v Čedad, Tolmin ali pa zunaj ozemeljskega obsega naše republike so partizani izdajali ljudem propustnice, če so hoteli nabavljati živila. Mnogo domačinov je spalo po senikih in na prostem zaradi strahu pred bombardiranjem, ker so nemška letala priletela iz smeri Čedada in obletavala naše ozemlje.

Za rušenje smo potrebovali veliko razstreliva, ki smo ga dobivali iz raznih krajev, iz smodnišnice Spenice in iz rova Magozd. Andrej Kavčič-Kovač iz Zatočina je preskrbel cel kamion ekrazita. Bil je izredno dober organizator. Naložili smo kamion za cerkijo v Doljah. (10)

Ljudska oblast je prizadevno skrbela za revne prebivalce, povratnike iz zaporov in internacij, pogorelce in žrtve fašističnega terorja. Pomoč je bila skromna, ker so potrebe znatno presegale razpoložljiva sredstva.

Po dolgih letih potujčevanja so uvedli pouk v slovenskem jeziku, kar so šoloobvezni otroci in ljudje sprejeli z nepopisnim zadovoljstvom.

Peter Skalar, Ignac Manfreda Simon, Alojz Rukli-Kmetič, Janko Perinčič, Janko Pelan in drugi aktivisti, članice AFŽ in mladinske organizacije niso poznali počitka za uspešno izvedbo tekočih nalog in zlasti volitev v organe ljudske oblasti.

Dr. Joža Vilfan je več dni križaril po Kobariskem: razlagal je pomen in vlogo NOO ter pridobitve oboroženega boja. Povsod, kjerkoli je nastopil s svojo vzravnano postavo in samozavestno besedo, so ga ljudje navdušeno pozdravljali.

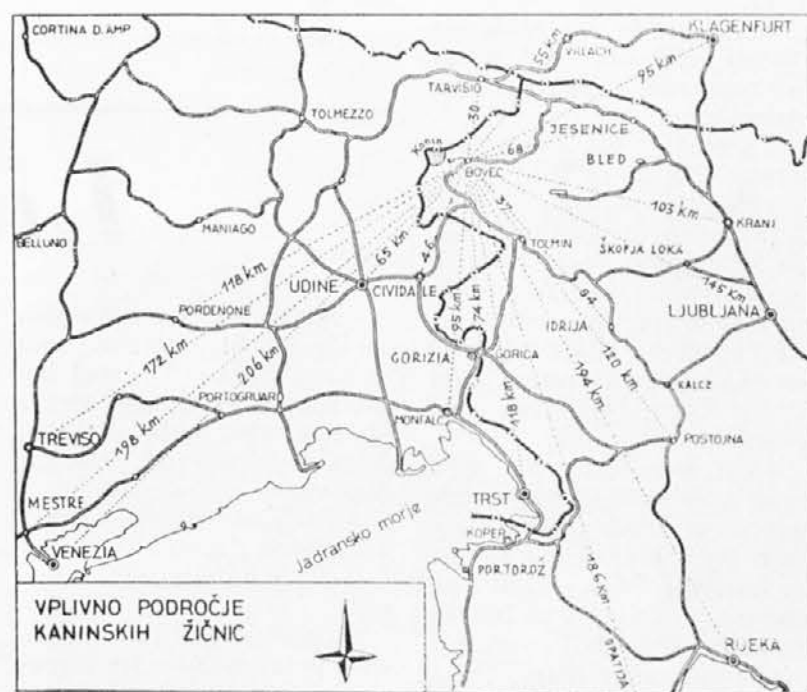
Konzorcij za izgradnjo Alpskega turističnega centra

Dokumentacijo za veliko zimsko-športno in turistično središče izdeluje Urbanistični inštitut Slovenije

V Bovcu so v soboto 22. februarja ustanovili Konzorcij za izgradnjo Alpskega turističnega centra v tem središču gornjega Posočja. Vanj se je doslej včlanilo 22 raznih podjetij iz Nove Gorice, Tolmina, Idrije, Ajdovščine in iz Reke. Priglasila so skupaj okrog 100 deležev po 100 tisoč novih dinarjev vsak. Tako so zbrali prvih 10 milijonov novih dinarjev za uresničitev tega velikega projekta, ki bo lahko močno spodbudil gospo-

skupaj 5.500 posteljami ter razne objekte za rekreacijo in družabno življenje, na Kaninu pa sistem žičnic, smučarskih prog in drugih objektov za približno 5 tisoč smučarjev in turistov. Skupni stroški bi znašali okrog 400 milijonov dinarjev (to je kakih 20 milijard lir).

Sedaj je torej gotovo, da bodo Alpski turistični center zgradili. Če ne bo na voljo tujih posojil, bodo projekt uresničili z denarjem zainteresi-

Gornja karta nam prikazuje vplivno področje Kaninskega alpskega turističnega centra na tej in oni strani meje. Izgradnja žičnic, ki bodo vodile na vrh Kanina in se priključile Nevejskemu turističnemu centru, bo prav gotovo mnogo pripomogla tudi k turističnemu razvoju doline Rezije, ki leži na jugozahodnem pobočju Kaninskega pogorja.

darski in turistični razvoj Tolminske.

O nekaterih podrobnostih tega programa smo poročali že v prejšnji številki «Matajurja». Tokrat še nekaj bistvenih dopolnitev oziroma podrobnosti. Pobudo bodo uresničili več let, projekt pa bodo financirali iz domačih virov ter s krediti tujih bank ali poslovnih partnerjev. V Bovcu bi zgradili nove hotele s

ranih slovenskih podjetij iz območja občin Tolmin, Nova Gorica, Idrija in Ajdovščina. Potrebno tehnično dokumentacijo izdeluje Urbanistični inštitut Slovenije. Doslej so že izdelali urbanistični program celotnega območja ter program za zgraditev smučarskih žičnic in prog na Kaninu. V razpravi pa je natečaj za idejno rešitev prve faze gradenj v Bovcu oziroma na Kaninu.

Na tamkajšnjem področju so izvolili 25 NOO. Volilni postopek je bil enostaven in demokratičen:

volilci so predložene kandidate volili javno z dviganjem rok, predvsem take ljudi, ki so uživali splošno zaupanje.

Za predsednika kobariškega NOO so izvolili Janka Perinčiča, medtem ko je dotedanji predsednik Maks Miklavčič prevzel drugo dolžnost.

V Idrijskem so izvolili Ivana Kurinčiča, na Livku Janeza Dreščka in po drugih krajih zaslužne ljudi za stvar osvobodilnega gibanja. (11)

Proti koncu oktobra so Nemci dnevno napadali partizanske enote, bombardirali posamezne kraje in zlasti Svino, kjer so imeli partizani skladišča razne opreme in štab svoje vojske. Vsa znamenja so kazala na pripravo splošnega napada iz več strani na «kobariško republiko».

V teku 5 ali 6 dni so Nemci večkrat bombardirali Žago, Svino in popolnoma uničili Stanovišče ter poškodovali druga naselja. (12)

Partizansko vodstvo je razvilo izredno obrambno aktivnost, vendar se ni moglo postaviti uspešno po robu številčno močnejšemu sovražniku, ki je ob podpori artilerijskega ognja, tankov in letalstva napadal z vseh strani.

30. oktobra 1943. leta se je umaknila iz Kobarida komanda mesta. Minerska četa pod vodstvom Čeboklija, je bila začasno razformirana.

V tistih dneh junaškega odpora so partizani v sodelovanju z ljudstvom dva dni in dve noči odbijali srdite sovražnikove napade. Naposled so se morali partizani in z njimi številni aktivisti umakniti na bližnje planine.

Končalo je obdobje partizanske «kobariške republike», nikakor pa njenih borbenih pridobitev in nezlomljivega upornega duha tolminskega človeka, ki je do osvoboditve pisal še nove strani svoje slavne zgodovine.

(Konec)

10. Spomini Alberta Gorenška-Martina
11. Spomini Ivana Kurinčiča-Hajduka
12. Spomini Marte Urbančičeve-Nataše.

Vid Vremec

"Kobariška republika,"

Nemci so zajeli Maksa Miklavčiča novembra 1944. leta. Obsodili so ga na streljanje. Skupaj s štirimi drugimi tovariši je čakal na goriškem gradu na usmrtnem, ko so zadnji trenutek odgodili izvršitev smrtne kazni. Usmrtno mu je bila spremenjena na 15-letno zaporno kazen. Svobodo je dočkal v goriških zaporih, ko so partizani osvobodili Gorico.

Konec «Kobariške republike»

Oktober 1943. leta je potekal v številnih množičnih zborovanjih, volitvah v narodnoosvobodilne odbore in krepitvi partizanske vojske, ki se je organizirala v bataljone, brigade in celo divizije.

V Kobaridu je bila formirana 30. divizija NOV in POJ, njen prvi komandant je bil Albert Jakopič-Kajtimir.

Razen tega so nastale v drugi polovici septembra prva in druga Soška brigada ter Briškobeneški odred in druge enote, zlasti na področju «Goriške fronte», kjer so partizani dolgo časa uspešno kljubovali nemškemu pritisku.

Mnogo je bilo velikih in majhnih dogodkov, težav, junaških dejanj in doživetij v mladi partizanski republici, za katere bi bilo potrebno zapisati vsaj spominske utrinke.

Prvoborec Albert Gorenšek-Martin iz Kobarida se je po vrnitvi iz tržaške ječe Coroneo vključil z vso vnemo v splošno dejavnost za okrepitev dosežene zmage po italijanski kapitulaciji.

Med drugim pripoveduje tole: «Z Zorkom, Petrom in Jožkom smo se dogovorili za ustanovitev novega odbora OF in za izvedbo mobilizacije novincev v NOB. Mobilizacija je potekala brez težav. Izvršili so jo v glavnem Ignac Manfreda, Slavko Gruntar in drugi tovariši. Bilo je veliko nav-

za naše mlade bralce

Zgodba o Špicpajkeljcu

Živel je kmet, ki ga je trlo silno uboštvo in mu je vedno manjkalo denarja. — Mislil je in mislil, kako bi se dalo pomagati, a nobena srečna misel mu ni šinila v glavo.

Nekega jutra gre v gozd po drva. Spotoma zopet premišlja svoje uboštvo ter si zopet začne beliti glavo, kako bi se vendar izmotal iz zadreg.

Sredi gozda mu pride nasproti velik črn mož, nesoč na rami sod, napolnjen s samimi cekini.

Ta mož je bil — hudobec sam.

«Hoj, ta presneti denar, kako je težak!» vzdihne črnc in vrže sod s tako močjo pred kmeta na tla, da je sodu odstopilo dno in rumeni cekini so se kar zabliščali pred očmi ubogega kmeta, ki je bil ob tolikem bogastvu ves zmeden.

«Čuj, kmetič», reče črni mož, «vse to brezmejno bogastvo je lahko tvoje, ako v treh dneh zveš, kako je meni ime. Ako bi pa tekom treh dni ne zvedel mojega imena, te vzamem s seboj in mi boš služil vse večne čase».

Dolgo se je kmetič boril sam s seboj, ne vedoč, kaj bi storil. Slednjič je zmagal njegov pohlep po denarju in privolil je v čudno pogodbo. Udarila sta si s hudobcem v roke ter se domenila, da se snideta tretji dan ob isti uri in na istem mestu.

Kmetič je začel takoj pridno povpraševati za ime črnega moža, toda nihče mu tega ni vedel povedati. Obhodil je vse bližnje in daljnje vasi, bil pri vseh čarovnicah, a vse povpraševanje je bilo zaman. Minil je prvi dan, minil je drugi dan, toda ubogi kmet ni mogel za nobeno ceno pozvedeti, kar je tako srčno želel.

Ko je napačil tretji dan, so se začeli kmetiču od strahu ježiti lasje. Pripravljal se je na najhuje.

Kako rad bi bil ostal doma, a ni si upal, misleč si: Pogodba je pogodba, in ako me ne bo o pravem času na določenem mestu, utegne priti hudobec k meni na dom ter me raztrgati na drobne kosce.

Takoj, ko je napačila določena ura, je odšel poln smrtnega strahu proti gozdu.

Ko dospel v gozd, ni bilo hudobca še nikjer videti, Hitro se skrije pod gost brinov grm ter tam dobro skrit neprestano gleda na določeni prostor. Vedno bolj ga je spreletavala groza.

Kar hipoma pa se strese ves gozd, zemlja čudno zabobni in na določenem mestu se prikaže, kakor bi iz tal vzrastel, črni mož s sodom na rami.

Ozira se na vse strani in ko vidi, da kmetiča še od nikoder ni, vrže sod na tla ter začne okrog njega plesati in peti:

«To je dobro zamé, da kmetič ne ve, da je meni Špicpajkeljcu imé!».

Kmetič, ki je pod grmom napol mrtev gledal ta prizor, je pri zasedi «Špicpajkeljcu» skoro zavriskal od samega veselja. Hitro, a previdno se

je izkobacal izpod grma ter delal dolge ovinke, tako da je čisto od druge strani prišel k hudobcu.

Ko je hudobec zagledal kmetiča je zarjul s prav peklenkim glasom:

«No, kmetiška para, povej, ako veš, kako je meni ime?».

«I kaj bi ne vedel», je dejal smeje kmetič.

«Torej kako se glasi moje ime?».

«Špicpajkeljcu!».

Komaj je kmetič to besedo izustil, je zatulil hudobec tako silno, da se je podrlo troje debelih, v bližini rastočih hrastov. Zaeno pa je izginil, kakor bi se v zemljo udrl, pustivši cel sod denarja srečnemu kmetu.

Kmetič je potem ves vesel valil težak sod suhih cekinov proti domu in živel odslej srečno in zadovoljno do smrti.

Lisičin kruh

Nekega dne sem ves dan lovil v gozdu in zvečer sem se vrnil domov s precej bogatim plenom. Odložil sem z ramena težko torbo in začel dajati ven na mizo, vse kar sem imel:

— Kakšen lep ptič je to? je vprašala Zinočka.

— Divji petelin, sem odgovoril.

In pripovedoval sem ji o divjem petelinu, kako živi v gozdu, kako poje spomladi in kljuva brezine popke ter zbira v jeseni jagode, kako se pozimi greje pod snegom. Pripo-

vedoval sem ji tudi o jerebici, sivkaste barve s čopko na glavi, pihnil v svirel, da bi ji pokazal, kako se jerebica oglašja in končno dal tudi Zinočki, naj to sama poskusi. Stresel sem na mizo še precej gob, rdečih in črnih. V žepu pa sem še imel rdeče maline in črne borovnice. Prinesel sem tudi dišečo kepico smrekove smole, dal sem jo poduhati Zinočki in ji rekel, da se s to smolo zdravijo bolne rastline.

—Kdo jih zdravi! je vprašala.

Zajec in lev

Indijska basen

Na planini Mandari je živel lev. Bil je zelo oblasten in krvoloč. Moril je živali vse od kraja. Nič ni izbiral.

Pa so se živali domenile in sporočile levu:

«Zakaj moriš divjad tudi ko nisi lačen? Sklenile smo, da ti raje same pošljemo vsak dan po eno žival!».

Lev je bil zadovoljen in živali so mu res pošiljale vsak dan po eno žrtev.

Nekega dne so odločile, da mora star zajec iti k levu. Zajec je šel na pot in razmišljal:

«Z levom smo sklenili mir. A kaj to meni pomaga, ko moram za ta mir dati življenje. Smrt pride vedno prezgodaj. Zato bom prav prošasi hodil».

Ko je zajec dospel, ga lev ježno vpraša: «Zakaj prihajaš tako pozno?».

«Zadržal me je neki drugi lev v dolini. Rekel je, naj nikar ne hodim k tebi, ampak naj kar pri njem ostanem. On da me bo že branil, če bo treba!».

Lev se razsrdi in reče:

«Koj mi pokaži pot do tega pritepenca, da mu dokažem, kdo je kralj planine Mandari in vseh dolin daleč nakrog!».

Zajec teče naprej in pripelje leva do vodnjaka.

«Tu, mogočni kralj, tu no tri počiva pritepenec!».

Lev se skloni nad vodnjakom in zagleda svojo sliko v vodi. Nič ne razmišlja. V divji jezi skoči v vodnjak

in utone. Zajec pa veselo odskaklja proti svojemu domu.

Ukradeni vrag

Neki mož je nosil vse življenje majhnega vruga s seboj okoli. Že na razne načine je ravnal po tem, da ga znebiti, a zaman.

Neki znanec pa mu je svetoval, naj si kupi lep, svilen robec. V ogel robca naj zavže vruga, oboje pa naj tako vtakne v žep, da bo del robca gledal iz žepa.

Mož se je ravnal po tem nasvetu in res mu je nekega dne bil robec ukraden. Tako se je znebil tudi vruga, ki se ni več vrnil k njemu nazaj.

Osel in slavček

Nekoč sta se srečala osel in slavček. Ko je osel ugledal slavca, ga nagovori:

«Prijetelj, o tebi gre glas po deželi, da tako imenitno poješ, da ga ni pevca nad teboj. Rad bi te slišal, da presodim, ali res zaslužiš tako hvalo».

Slavček se tedaj postavi in v hipu se zbudi v njem umetnik petja. Zapoje tisočero melodij. Zdaj glasno, zdaj nežno in skoraj neslišno, kot bi se oglašila v daljavi sanjava piščal. Slavec je z glasom zategoval in

Kukavica (ESKIMSKA PRAVLJICA)

Poslušajte, kaj se je zgodilo nekoč.

Živela je siromašna žena. Imela je štiri otroke.

Otroci niso ubogali matere. Tekali so in se igrali na snegu od jutra do večera.

Ko so se spet vrnili v šotor, so imeli mehke škorenjčke iz naoljene kože vse zasnežene. Mati jim jih je očistila.

Zmočile so se odeje in mati jih je sušila.

Mnogo dela je imela.

Nekega dne je mati lovila rube v reki. Bilo ji je hudo, ker ji otroci niso pomagali.

Zavoljo težkega življenja, zavoljo preobilnega dela je mati hudo zbolela.

Ležala je v šotoru in klicala in prosila otroke:

— Otročki moji, prosim, dajte mi vode. Osušilo se mi je grlo. Prinesite mi vode.

Mati je prosila prvič, prosila drugič. Toda otroci ji niso prinesli vode.

Starejši je dejal:

— Saj je nimam.

Drugi je rekel:

— Saj nimam kape.

Tretji je pristavil:

— Saj nimam obleke.

Najmlajši pa se niti izgovarjal ni.

Tedaj je rekla mati:

— Blizu nas je reka. Tudi brez obleke bi mi lahko stekli po vodo. Usahnilo mi bo grlo od žeje. Rada bi pila.

Otroci so se zasmejali in zbežali iz šotora.

Dolgo so se igrali in niti pogledali niso več k materi.

Navsezadnje je postal najstarejši lačen in odgrnil je šotor.

Zagledal je mater. Stala je sredi šotora in se oblačila.

In že se je obleka prekrila s ptičjim perjem.

Mati je prišla za desko in deska se je spremenila v ptičji rep.

Železni obroč pa se je spremenil v ptičji kljun.

Namesto rok so ji zrasla krila.

Mati se je spremenila v ptičjo in zletela iz šotora.

Zaklical je starejši sin:

— Bratci, pogledjte, pogledjte, naša mati leta kot ptica.

Vsi otroci so zbežali za materjo in klicali:

Mama, mama, saj ti bomo prinesli vode.

Mati jim je odvrnila:

— Ku-ku, ku-ku! Prepozno je, prepozno. Pred menoj je jezerska voda. Letim k valovom.

Otroci so tekli za materjo in jo klicali. Nesli so za njo korec z vodo.

Najmlajši je klical:

— Mamica, mamica! Vrni vrni se domov! Na, vodice! Popij jo, mamica!

Mati je odvrnila iz daljave: — Ku-ku, ku-ku, ku-ku! Prepozno je, sinko. Ne bom se vrnila.

Tako so otroci tekli za materjo več dni in noči. Tekli so preko kamenja, po blatu in preko bregov.

Raztrgali so čevlje in si ranili nožice do krvi. Koder so hodili, je ostala za njimi rdeča sled.

Nikoli več se ni vrnila mati — kukavica.

In od takrat kukavica ne pleče lastnega gnezda in ne hrani sama svojih otrok.

Po tundri od takrat raste in cveti rdeči mah.

Sv. Miklavž vrže hudobo v morje

Sv. Miklavž je vsako jutro zgodaj vstajal in se umival v mrzli vodici, da so mu bile oči bistre in glava vedra. Ob prvi zori je postajal pred kočo, se ogledal in odpravil na delo.

Današnji dan si je odločil, da si poišče lesu za barčico; na ramo si zadene sekuro in odide po ravni poti za kočo. Po poti pride v zelen gozd, ki so v njem stali stoletni krivi hrasti, so se debele smreke stegale proti nebu in so košate bukve delale gosto senco. Tu si je izbral sv. Miklavž lesu krivega in ravnega, dokler si ni našel pripravnega, da si izteše iz njega barčico. Zakaj tako je bil odločil: da si bo naravnal barčico in se po morju vozil z njo.

Našel ga je, podiral in tesal... tesal, dokler ni bila pred njim barka pripravljena, ki jo je zavlekel do obale samega morja. Že jo je spustil v vodo, že je stopal v njo, kar pristopi k njemu hudoba in mu obteži to lepo iztesano barčico.

Miklavž to vidi, pa jo podi: «Poberi se, hudoba, iz barčice! Ali pa te bom naučil abecé! Prijel te bom za dolge lase in te vrgel v morje čez sé!».

Hudoba pa je sv. Miklavža lepo prosila, naj jo vzame s seboj v barko.

Sv. Miklavž pa tako govori: «Kdor ne zna moliti in Bogu služiti, se ne more z mano voziti».

Hudoba se potuhne in reče: «Oj, tudi jaz znam moliti in Bogu služiti».

Sv. Miklavž vprašuje: «No, hudoba, če znaš res moliti, pa reci: Oče naš!».

Hudoba: «Miklavž je naš!».

Sv. Miklavž še reče: «Hudoba, reci: Češčena Marija!».

A hudoba: «Barigla! Da bi bila polna vina, da bi ga z Miklavžem pila, da bi lože barko vozila noter v laško zemljo!».

Sv. Miklavž je bil že hud, a vendar še veli: «Hudoba, reci: Amen!».

Hudoba pa pravi: «Kamen! Bova se z Miklavžem lučala in se za barčico skušala».

Zdaj je bilo sv. Miklavžu dosti; hudobo prime za lase in jo vrže v morje, sam pa odrine od kraja.

In glej!

Koder plava njegova barka, za njo rožice cveto: drobne, rdeče, modre in rumene...

Hudoba pa, ki ni imela barčice, da bi se vozila, plava po vodi. Pa za njo nobena rožica ne cveti in za njo nobena ptica ne leti.